

Дзітмаратцы і Мастацтва

Год выдання 34-ы
№ 76 (2025)
21 верасня 1965 г.
Аўторак
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАВЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

ДЗКАДА
БАЛГАРСКАЙ
КУЛЬТУРЫ
У БЕЛАРУСІ

ЦЯ ПЛО
БРАТНІХ СУСТРЭЧ

ДАРОГАМІ ПОДЗВІГАЎ— З МАРАЙ АБ ПОДЗВІГУ!

ЗЛЁТ ЮНЫХ СЛЕДАПЫТАЎ У БРЭСЦЕ

«Пальмянае прытанне ўдзельнікам Усеазаўскага злёту пераможцаў па месцах баявой славы савецкага народа!», «Калі дзед, малады следчыцаў— гэтыя лозунгі можна бачыць усюды ў Брэсце — на пераходзе і прыканцэльнай плошчы, чоперак вуліц, на будынках. Нёбы ў вялікае свята, будынак арміі сцягамі, малюнамі транспарантамі легендарнай крэпасці над Бугам. У гэтай крэпасці — загараўны, абстрактны малюнак твары, ружыкі і паходныя сумкі за плячыма. Тысячы кіламетраў гісторыі прайшлі яны па роднай зямлі, па месцах гераічных бітваў, каб уваскрэсіць подвигі герояў Вялікай Айчыннай вайны, забытыя імёны слаўных абаронцаў Радзімы. Юнакі і дзяўчаты з Рэсп. Беларусь, Узбекістана, Прыбалтыкі, Малдавіі — у гэты канюў нашай краіны сабраліся на злёт у крэпасці — там, дзе прагучалі першыя залпы мінулай вайны.

Сярод ганаровых удзельнікаў злёту — Маршал Савецкага Саюза І. Канюў, Маршал артылерыі В. Казакюў, былыя намандары партызанскіх злучэнняў А. Сабурюў і Д. Ямлюцін, ветэраны-героі Брэсцкай крэпасці Герой Савецкага Саюза П. Гаўрылаў, С. Матэянаў, Р. Абакумава, А. Сянін, Р. Макараў, Р. Семіяноў і іншыя. На злёт прыехалі сакратар ЦК КПБ А. А. Смірноў, сакратар ЦК ВЛКСМ А. Везіраў, Герой Савецкага Саюза касманаўт П. Папоўч, пісьменнік К. Сіманаў, С. С. Смірноў, намандары Я. Фрэнкель, майстры мастацтваў.

Тры мільёны юнакоў і дзяўчат пелі і на лодках, на машынах і веліпадах паўтаралі слаўныя іх свай бацькоў і старэйшых братоў, па крупінах збіраючы і аднаўляючы гераічны гісторыю барацьбы з фашысцкімі захопнікамі. У Брэст прыйшлі лепшыя са следчыцаў. Сярод іх шмат юных краязнаўцаў Беларусі. Гэта юнакі і дзяўчаты з Мінскага гарадскога клуба турыстаў, краязнаўцаў з Віцебскай вобласці, якія выявілі звыш сарака імён войнаў і партызан, што гераічна загінулі на тэрыторыі Віцебшчыны. Пра іхныя слаўныя справы ралатарыю злёту следчыцаў 15-й сярэдняй школы г. Брэста. Яны прасачылі шлях 12-гардзейскай дывізіі, якая вызваляла Брэст, павялівалі ў Маскве, дзе сустрапіся з удзельнікамі вызвалення Брэста.

Цікавая гісторыя Ляцкега клуба юных краязнаўцаў «Неунымакі», члены якога тансама прыехалі на злёт. Аднойчы ў Ляцкега гарадскога аддзялення мільёны прыйшлі некалькі юнакоў і папаралі адрасы малалетніх паршулінікаў парадку. Адрасы былі дадзены. Да іх пайшлі паштоўні з тэкстам: «Калі ты не баялівец, зайдзі ў

М. РЫБАКОЎ, кар. «Літаратуры і мастацтва», г. Брэст

На здымках — Герой Савецкага Саюза П. Гаўрылаў (уверсе) і пісьменнік К. Сіманаў (унізе) сярод удзельнікаў злёту.

Фота Ф. БАЧЫЛЫ, А. МЫЗІНАВА І Д. ЦЕРАХАВА.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОўНАГА САВЕТА БССР
АБ СКЛІКАННІ ВЯРХОўНАГА САВЕТА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай ССР настанюаляе:
Склікаць шостую сесію Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі шостага склікання 21 кастрычніка 1965 года ў г. Мінску.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. КАЗЛОЎ.
За сакратара Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР член Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. МАКАРАЎ.
18 верасня 1965 г. г. Мінск.

ЮБІЛЕЙ КАЛГАСНАГА ХОРУ

На сёння выйшла старэйшая спевак і над прыціхай залай клуба вёскі Юравічы загучала беларуская народная песня «Лінок», а затым да ветэранаў хору далучыліся маладыя хлопцы і дзяўчаты. Так пачаўся святочны канцэрт, прысвечаны трынаццігадоваму юбілею харавага калектыву калгаса імя Леніна Калініцкаўскага раёна.

Многа цікавых слоў было сказана ў адрас юбіляра. Намеснік начальніка абласнога ўпраўлення культуры Д. Мурза і дырэктар абласнога Дома народнай творчасці І. Капоця ўручылі граматы абкома КПБ і аблвыканкома калектыву хору, старшын калгаса імя Леніна І. Хімяноў, арганізатар і інжынеру кіраўніку хору дырэктару мясцовага дзіцячага дома Б. Катэню.

Адаў за другім падмамоўца на сёння старэйшых удзельнікаў хору — Т. Касян, К. Міляўска, М. Юшкевіч, Б. Хамяк і інш. Ім уручылі граматы абласнога ўпраўлення культуры і абкома прафсаюзаў работнікаў культуры.

Свята закончылася вялікім народным гулянем.

ІДУЧЫ ДА ВЯЛІКАЙ ДАТЫ

Група работнікаў літаратуры, мастацтва і ўстаноў культуры Гомеля зварнулася да свай таварышаў па прафесіі з прапановай напісаць да 50-годдзя Савецкай улады гісторыю гарадоў, вёсак, прадпрыемстваў і ўстаноў вобласці. Гэтая прапанова была падтрыманая. Пад кіраўніцтвам спецыяльнай камісіі, створанай пры абкоме партыі, арганізаваны ініцыятыўныя групы і аўтарскія калектывы, якія рыхтуюць матэрыялы і пішучы нарысы пра слаўнае мінулае гарадоў, сёл, асобных заводаў і фабрык, калгасаў, навучальных устаноў. На старонках абласной і раённых газет публікуюцца краязнаўчыя матэрыялы, у школах і культурна-асветных установах арганізуюцца куткі развучаючай, баявой і працоўнай славы.

Абласная бібліятэка імя Леніна разам з абласным краязнаўчым музеем падрыхтавала і разаслала на месцы метадычнае пісьмо пра тое, як масавыя бібліятэкі павінны дапамагаць стварэнню гісторыі Гомельшчыны. Абласны краязнаўчы музей выявіў развучаючыя лі-

тэратурныя крыніцы і дакументы, якія паказваюць гістарычнае развіццё гарадоў і сёл вобласці. Маюць цікавасць работы, якія з'яўляюцца бібліяграфічнай рэдакцыяй: выданыя ў 1911 годзе «Апісанне прамысловых прадпрыемстваў і населеных пунктаў Магілёўскай губерні», «Давадчая кніга па Магілёўскай губерні за 1909 год», «Нарыс гісторыі Добрушскай пяроўвай фабрыкі кн. Паскевіча» і інш. Добрым дапаможнікам для аўтарскіх калектываў могуць служыць два выпускі «Хронікі развучаючых падзей», выданыя музеем раней.

Тэмы па гісторыі Гомельшчыны ўключаны ў планы навукова-даследчых работ Гомельскага і Магілёўскага педагагічных інстытутаў.

М. ГАТЮКІН, галоўны захавальнік фондаў Гомельскага абласнога краязнаўчага музея.

АБЛАСНЫ ТЭАТР НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ

У Магілёве ствараецца абласны тэатр народнай творчасці. Ён будзе цэнтрам метадычнай дапамогі і творчага спарорніцтва калектываў мастацкай самадзейнасці. Самадзейныя артысты рэаюў і гарадоў вобласці будуць выступаць на сцэне тэатра не менш аднаго раза ў год з творчымі справаздачамі і прымуць удзел у абменных канцэртах.

Штогод будуць праводзіцца выстаўкі народнага выяўлення і прыкладнага мастацтва.

Мастацкі савет абласнога Дома народнай творчасці будзе аказваць дапамогу тэатру і калектывам мастацкай самадзейнасці ў падборы рэпертуару, арганізацыі семінараў па жанрах.

Пры раённых дамах культуры ствараюцца свае тэатры народнай творчасці. На іх сцэне з творчымі справаздачамі выступаць сельскія драматычныя, музычныя, танцавальныя, харавыя гурты і салісты.

Ул. БАРАНОўСКИ, дырэктар Магілёўскага абласнога Дома народнай творчасці.

ДЫСКУСІЯ «На горады дзень»

ПРАБЛЕМЫ
ДЗІЦЯЧАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

Жуль Верн не лічыў сябе дзіцячым пісьменнікам. Не пісаў для дзяцей ні Джанатан Свіфт, ні Шарль дэ Кастэр, ні Даніэль Дэфо, ні Джаванніні, ні Войнікі... Калі б хто-небудзь у свой час назваў іх дзіцячымі пісьменнікамі, яны напэўна б іх—гэта та незвычайная і зусёдна папулярная, акой карыстаюцца іх кнігі сярод падлеткаў: пісьменнікі не могуць не даражыць прыязнасцю і любоўю чытачоў. Сярод іх, перш за ўсё, «дзіцячы» літаратуры без «рабінзона Круаза», без «Пятнаццацігадовага капітана», «Падарожжа Гулівера», «Ціла Уленшпігеля», «Спартак» альбо «Авадзя»—не зможаць, таму што з гэтымі кнігамі звязана і наша маленства і маленства нашых дзяцей.

Працэс адбору лепшых кніг «доросляў» літаратуры ў «дзіцячы» адбываецца і на нашых вачах... Падлеткі з захопленнем чытаюць «Дрыгву», «Сымона-музыку», «Новую зямлю» Я. Коласа, «Бандэроўну», «Курган», «Магілю льва» і іншыя творы Я. Купалы, «Векпоміныя дні» М. Лынькова, «Магістральны канал» М. Паслядовіча, «Трацюю ракету» В. Бывава—кнігі, якія пісаліся зусім не для іх, а для іх бацькоў. Я глыбока перакананы, што чатырнаццігадовае хлапчукі і дзяўчынкі з неспаленай цікавасцю прычытаюць і раман Ул. Караткевіча «Каласы пад сярпом тваім». І не бядо, што тое-сёе з шматлікага твора застаецца па-за іх увагай, а некаторыя эпізоды будуць для іх завальмі «чыжжымі»—кніга захопіць юных чытачоў імклівым развіццём падзей, яркімі характэрамі герояў, велізарным пазнавальным матэрыялам, магчымацю зазірнуць у гісторыю роднай Беларусі, гісторыю, напісаную рукою мастака.

Падлеткі ахвотна чытаюць «доросляў» кнігі, і ў той жа час некаторыя кнігі, напісаныя спецыяльна для іх, напісаныя дзіцячымі пісьменнікамі, яны не хочуць чытаць. «Падарожжа» вядома, вырасла, як пісаў у сваім артыкуле Ха. Жыжыка, яе пляскаць у лядкі з гэтага выплыву, на мой погляд, яшчэ не варта.

Мне здаецца, што нам, дзіцячым пісьменнікам, цікава было б разабрацца, па якіх прыкметках падлеткі (а я тут кажу толькі пра чытачоў-падлеткаў) адбіраюць для сябе кнігі, не лічычыся з тым, хто іх напісаў: «дзіцячы» альбо «доросляў» пісьменнік. У працэсе душынай яны, па-мойму, проста дзеяць кнігі на цікавыя і нецікавыя. І ўсё.

Што шукаюць дзеці ў кнігах? Што прымушае трынаццігадовага хлапчука ноч навывіт пра-сецца над «Аваднем» альбо «Чалавечымі Прага» падзвігу, незвычайна лёсаў герояў, пошукі высокага жыццёвага ідэалу, імкненне спазнаць свет і вызначыць у ім сваё месца. Менавіта гэта робіць любімым такім не падобны адзін да аднаго творы, як «Міколка-паравоз», «Аповесць аб сапраўдным чалавек», «Палескія рабінзоны», «Дрыгва» і г. д.

Так мы падходзім да цэнтральнай, на мой погляд, праблемы дзіцячай (і не толькі дзіцячай) літаратуры—праблемы становячага героя.

В. Нікіфаровіч у артыкуле «Малому прынёсілі новую кніжку» пісаў юго, наколькі важная гэтая праблема для дзіцячых пісьменнікаў. Мне хо-

Міхаіл ГЕРЧЫК

ПАДЗЕЛ „ПРОКТЫ“: ЦІКАВА—НЕЦІКАВА

Менавіта зарабленне герояў, будзённая пры-салінасць многіх нашых кніг, сумнае быццё салінасць прывялі да таго, што ў апошнія гады ў дзіцячай літаратуры не з'явілася бадай, ніводнага героя, які б з'явіўся ў сэрцах нашых чытачоў такое ж месца, як Шмур Гайдар, Міколка-паравоз Лынькова, Саня Грыгор'ёў Казеўна.

Гэтая агучна-вядомая існа раптам сустрапа прычненне з боку М. Ваданосава. У артыкуле «Аналізавецца, а не пералічваецца», ён піша наступнае:

«А што такое ідэал? Як яго разумець, змерыць, узяцьмі? Ідэал—гэта герой падзвігу, як Мэрат Казей? Ці гэта вундэркінд, якому ў жыцці няма ніякіх перашкод? Дзе крытычны ідэал? А калі ў тым ці іншым творы паказваюцца звычайныя будні савецкіх дзяцей? Без аніякага ідэалу? Хіба няма такіх творы юго не патрэбны? Хіба яны не дапамогуць нам выяваць сціплыя і працавітыя людзей? Усё мне і здаецца, што ідэал перш за ўсё павінен існаваць у душы тых, каго мы, дзіцячыя пісьменнікі, выяваем.

З аднаго боку—«мы... выяваем», а з другога—кнігі без «аніякага ідэалу? Што ж гэта за кнігі такі? Ці сустракаў сам М. Ваданосаў калі-небудзь кнігу, у якой не было «аніякага ідэалу? Урэшце, адкуль ён, ідэал, з'явіцца ў душы дзяцей, калі яго не выяваецца?»

Ды тэарэтычная былітанія, выказаная ў палемічным запале, абавязваецца творчасцю самога ж М. Ваданосава. Ва ўсіх яго кніжках—і ў «Пабярэжжы», і ў «Апошнім вадзінні»—не толькі «паказваюцца звычайныя будні савецкіх дзяцей» (з чым, між іншым, выдатна справляюцца пянёрскае газет); героі М. Ваданосава змагаюцца за свае ідэалы, разумеючы, што для гэтага зусім не абавязкова імацца ў бой разам з Мэратам Казеем ці вецці па вырочку чырвоным разам з Міколка-паравозам Броненіцамі.

Відць, кожнаму зразумела, што так звяная тэорыя дэралізацыі зводзіць літаратуру толькі да добраахвотнага рэгістравана фактаў, «платоку жыцця». А апошняе нічога агучнага з сапраўднай літаратуры не мае.

Дзеці шукаюць у кнігах герояў. І не проста станоучы, а калі хочаць ідэальных—моцных, смелых, дзейных людзей, якія сталі б для іх лепшымі сябрамі і дарадчыкамі. Не мінуў і ніколі не міне час Карчакіных і Мярэсвях. А то, што мы не можам стварыць у сваіх кнігах герояў, якія былі б роўныя ім, проста гаворыць аб недакопе таленту і майстэрства.

Цікавыя метафарфозы часам адбываюцца з нашымі станоучымі героямі. У логоні за тым, каб герой здаваўся больш жыццёвым, перакананым, мы старанна вышукваем у ім якія-небудзь недахопы: не дай бог, хто-небудзь скажэ, што герой — плагатны, схематычны. Як быццём звычайнае арыфметычнае складанне вертаецца і недахоп само па сабе—лепшы сродак супраць плагатнасці і схематызму. У выніку атрым-

МІНСК

ВАЧЫМА СЯБРОЎ

Некалькі дзён у Мінску вяла кіназдымкі творчых групаў Беларускага тэлебачання, якую ўзначальваў намеснік дырэктара Любен Божаў. У гутарцы з карэспандэнтам БЕЛТА ён паведаміў: «Тэлебачанне Беларускага тэлебачання пачало стварэнне серыі кінаарымаў «У Краіне Саветаў». Яны павінны паказаць многія важныя бакі жыцця савецкага народа.

Тэлефільм аб сталіцы Савецкай Беларусі, які здымаў рэжысёр Дзіма Захар'еў і апэратар Ненча Чарвенка, будзе тэлегучы ў гэтай серыі. Тэлегучы Сафіі ўбачыць яго на сваіх зэрках у першы дзень Дняды Беларускай культуры ў Беларусі.

— Нам пагадзілася, — пачынаў Любен Божаў, — Мы прыехалі на прапрадні Дняды Беларускай культуры і змагілі ўбачыць ралісаную святла масовую лух народнаў-брацю. Неаотарыя надры плануюць выступленні балгарскіх артыстаў, іх сумесны канцэрт з майстрамі мастацтваў Беларусі ў дзень адкрыцця Дняды. За час знаходжання ў Мінску знята больш як 2 тысяч чытравых плёнаў. У тэлефільм аб Мінску ўвойдзе тансама частка надраўса з дзімаў Беларускага тэлебачання.

Намеснік дырэктара Беларускага тэлебачання выяваў падзвучу маленчкі Мінскай студыі тэлебачання, якая дапамагла творчай групе ў яе рабоце.

ЗАСНАВАЛЬНІКУ НАШАЙ ДЗЯРЖАВЫ

У гады Вялікай Айчыннай вайны фашысты разбурылі помнік Ул. І. Леніну, які стаяў на плошчы гарадскога пасаека Скідэла. Нядаўна прапаўля пастака зварнуліся ў Палескім аддзяленні Саюза мастакоў з просьбай аднавіць помнік вяртаду. За гэту пацэску работу ўдзельнічаў скульптар В. Данейка. Ён зрабіў эскіз помніка, які длілі бы абмеркаваны і зацверджаны мастацкім саветам. Хутка В. Данейка пачне работу над мадэллю помніка.

[Заканчэнне на 3-й стар.].

Балгарскія госці на галоўным канвее Мінскага аўтамабільнага завода. Фота Ул. КРУКА.

КАНЦЭРТНЫ СЕЗОН. 1965—66 год

Мінулы канцэртны сезон быў багаты многімі цікавымі падзеямі ў культурным жыцці нашай рэспублікі. Зашы даўх з паловай мільянаў працоўных Беларусі пабывала на канцэртах сімфанічнай, камернай і харавой музыкі, на вечарах харэаграфічнага і эстраднага мастацтва. Нашы слухачы і глядачы несумненна атрымалі эстэтычнае задавальненне ад выступленняў цэлага рада праслаўленых мастацкіх калектываў і выканаўцаў амаль з усіх братніх саветскіх рэспублік, а таксама вядомых замежных салістаў і калектываў.

Усё больш павялічваецца ў нас колькасць аматараў будай самага складанага, але і самага глыбокага, эстэтычнага, сімфанічнага жанру. Папулярнасць у нашых слухачоў з'явілася штогод вышэйшага філармонічнага аб'екта сімфанічных канцэртаў.

Праведзены летам гэтага года ў парадку міжрэспубліканскага аб'екта гастроляў канцэрты сімфанічнага і народнага аркестраў, разам з Дзяржаўным ансамблем танца БССР і групай вядучых салістаў, у гарадах Крымскай вобласці садзейнічалі пашырэнню прапаганды музычнай культуры Беларусі за яе межамі. А некалькі месяцаў раней калектыв Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР паспяхова выступіў з творчай справай у Рызе.

Вялікі поспехам таксама карысталіся ў працоўных гарадах Расійскай Федэрацыі, Украіны, Казахстана, рэспублік Закаўказзя і Прибалтыі гастрольныя выступленні Дзяржаўнага народнага аркестра БССР, эстрадных калектываў пры ўдзеле заслужаных артыстаў БССР Р. Дзідзенкі, М. Шышка, артыстаў Э. Міцўла, К. Коціна і А. Бондара, С. Халеціна і М. Машынскага.

Самыя жа яркія і буйныя падзеі ў культурным жыцці рэспублікі з'явіліся Дзеда рускага мастацтва, якая пакінула незабыты след у сэрцах працоўных Беларусі. Гэта Дзеда не мела сабе роўных па колькасці выканаўцаў, якія ў ёй удзельнічалі, і па ахвоту слухачоў. Найярэйшымі, бліскучымі зорамі талентаў нашай краіны называлі беларусы ўдзельнікаў Дзеда, якая яшчэ раз пацвердзіла магутную, вечную дружбу паміж вялікім рускім і беларускім народам.

І вось мы на парозе новага канцэртнага сезона. Што ён абяцае аматарам музыкі? Што цікавага і прыкметнага з'явіцца ў яго рэпертуары?

У «парушэнні» ўстаноўленай традыцыі, калі сезон пачынаў сімфанічны аркестр, на гэты раз права адкрыць сезон прадставіў нам існуючаму прапагандысту беларускай народнай і прафесійнай музыкі — Дзяржаўнаму народнаму аркестру БССР. Творчы калектыв пры ўдзеле саліста Вялікага тэатра Саюза ССР заслужанага артыста РСФСР А. Вядэрнікава выступіў гэтымі днямі ў філармонічнай зале, у палач культуры камвольнага камбіната і трактарнага заводу. А з 21 верасня па 10 кастрычніка беларуская музыканты дадуць 20 канцэртаў для калгасніцкай Службы, Кельмскага, Лельскага, Нясвіжскага, Салігорскага раёнаў.

Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР свой чарговы сезон пачынае ў Мінску 23 верасня паказам музычнай прэміі — Другой сімфоніі Л. Абелівіча. У гэтым жа канцэрце прагучыць таксама скрыпінны канцэрт Бетховена (саліст — лаўрэат Ленінскай прэміі, народны артыст РСФСР Л. Коган).

Для новага канцэртнага сезона характарна тое, што ён адрозніваецца не толькі ў Мінску, але і ў многіх іншых гарадах і раёнах рэспублікі. Так, з 24 па 28 верасня калектыв нашага сімфанічнага аркестра будзе выступаць у Брэсце, там

А. КАЛАНДЗЕНАК, дырэктар Беларускай дзяржаўнай філармоніі

дзе ў пачатку ваіны легендарныя абаронцы Крэпасці-героя пакрылі сябе нягаснай славай. Тут прагучаць творы П. Чайкоўскага, Д. Шостакавіча, Р. Штрауса, музыка беларускіх кампазітараў Я. Глебава, Г. Вагнера, Д. Камінскага. У Брэсцім Доме партысёў сумесна з сімфанічным аркестрам у канцэрце выступіць скрыпач Л. Коган.

У першыя дні новага сезона, апрача выступленняў сімфанічнага і народнага аркестраў, адбудуцца вечеры майстраві Беларускай эстрады пры ўдзеле артыстаў філармоніі і эстраднага аркестра Беларускага радыё і тэлебачання пад кіраўніцтвам Б. Райскага. Адбудуцца таксама сольны канцэрт арганай музыкі саліста нашай філармоніі, дыпламанта Міжнароднага конкурсу А. Янчанкі і публічнае лекцыя-канцэрт аб творчасці выдатнага кампазітара-класіка Ф. Шуберта.

Несумненна павінен выклікаць цікавасць у аматараў музыкі прыезд у пачатку сезона на гастролі ў Беларусь рада вядомых саветскіх і замежных выканаўцаў. У нас павялічваецца артысты Надзбручанскага ансамбля танца, Кіеўскага камернага аркестра пад кіраўніцтвам А. Шароўва, квартэта імя Камітаса, харавая капэла Узбекістана, харавая капэла «Трамбіта» (Украіна) і «Доина» (Малдавія), грузінскія артысты з камічнай операй «Кето і Катэ», эстрады аркестр на чале з кампазітарам Д. Пакрасам. Нашы слухачы пазнамяцца з майстраві эстраднага аркестра пад кіраўніцтвам Флашары і скрыпача Г. Шмаля (ГДР), піяніста Р. Капаралі (Італія), С. Франсуа (Францыя), чэшскага арганіста Ф. Клінды, амерыканскага скрыпача Б. Сенофскага, ансамбля песні і танца Народна-вызваленчай арміі Кітая.

Улічваючы многія заўвагі і пажаданні аматараў музыкі, кіраўніцтва філармоніі распрацавала новыя рэпертуарныя планы, накіраваныя на больш поўнае задавальненне духоўных патрэб нашых працоўных.

Увядзеная аб'ектная сістэма канцэртаў дапамагла прыцягнуць у філармонічную залу шматлікія колы пастаянных слухачоў і з году ў год пашырэнне аўдыторыю. Да 50-годдзя Саветскай улады намечана выпусціць цыклы сімфанічных і камерных аб'ектаў, якія шырока ахопліваюць лепшыя дасягненні саветскай музычнай культуры, рускай і замежнай класікі. Ужо сёлета філармонія выпусціць дзесяць сімфанічных аб'ектаў, слухачам дадзена магчымасць для шырокага выбару. Складаючы праграму гэтых аб'ектаў, мы зноў такі ўлічылі рад слухачоў, якіх выкарыстоўвае аматары музыкі. Справа ў тым, што ў мінулым сезоне ў рэпертуары сімфанічнага аркестра праграма была насычаная праз меру сучаснай музыкой у шкоду класіцы. Гэта, вядома, дрэнна адбілася на выкананні асобных канцэртных праграм і выклікала нараканні з боку слухачоў. Цяпер такая дыспарацыя ў рэпертуарных планах аркестра ліквідавана. Напрыклад, першы аб'ект складаецца выключна з разнастайных твораў рускай і заходняй класікі; аб'ект № 3 — з твораў П. Чайкоўскага і саветскай музыкі; аб'ект № 4 прысвечаны творчасці Бетховена, саветскай музыцы і музыцы краін сацыялізма. Пяты, шосты, сёмы аб'екты спецыяльна прызначаны для рабочых атамобільнага і трактарнага заводаў (другі год слухання), камвольнага камбіната (першы год слухання), аб'ект № 8 — для студэнцкай

моладзі, а ў 10 аб'ектаў — для школьнікаў гарада Мінска.

У аб'ектных канцэртах разам з нашым сімфанічным аркестрам выступаць буйныя саветскія і замежныя дырыжоры Г. Раждэственскі, К. Кандрэшын, А. Стасевіч, Н. Рахлін, К. Цэкі, В. Дуброўскі, С. Турчак, К. Рабіновіч, салісты С. Рыхард, С. Сніткоўскі, М. Фліер, М. Вайман, Д. Шафран, В. Шацкі, Е. Эфрон, Ю. Гершовіч, Ул. Вепрык, Д. Зубрыч, Л. Шубіна і іншыя. У дзіцячых аб'ектах значную цікавасць выклічуць аўтарскія канцэрты кампазітара Д. Кабалеўскага. У якасці выканаўцаў, побач з прафесійна-нальнымі артыстамі, выступаць студэнты кансерваторыі, вучні музычных школ.

У мінулым сезоне мы разам з Беларускай талестудыяй правалі па тэлебачанні рад аўтарскіх канцэртаў беларускіх кампазітараў — Ул. Алдоўнікава, Я. Глебава, Г. Вагнера, Д. Камінскага, а таксама рускіх кампазітараў — Г. Свирыдава, А. Хачатуряна, Ц. Хрэннікова. Сёлета такія канцэрты будучы працягваюцца. Будзе таксама праведзены спецыяльны цыкл сімфанічных канцэртаў па тэлебачанні для школьнікаў.

Мы стараемся шырай папулярнаваць беларускую сімфанічную музыку. У новым сезоне будучы выкананы не толькі некаторыя, даўно напісаныя творы кампазітараў М. Аладава, А. Багатырова, Я. Ціцюкава, але і новыя, такія, як Другая сімфонія Л. Абелівіча. Канцэрт аб голасу з аркестрам і Трэцяя сімфонія Я. Глебава, фартэпійны канцэрт і сюіта з балета «Святло і цені» Г. Вагнера, уверцюра М. Аладава, прысвечаная 20-годдзю Перамогі, Канцэрт для струннага аркестра Д. Камінскага, фартэпійны канцэрт Р. Буткоўскага.

У мэтах пашырэння прапаганды камернай музыкі філармонія ўпершыню выпусціць дзесяць аб'ектаў камернай музыкі. Два з іх прызначаны для слухачоў філармонічнай залы і сем — для рабочых клубоў і палацаў культуры гарадоў Беларусі. У камерных канцэртах прымуць удзел вядучыя выканаўцы рэспублікі — спевакі Н. Ткачэнка, Т. Ніжнікава, І. Сарокіна, А. Саўчанка, Д. Зубрыч, Л. Шубіна, А. Валашын, Ул. Вепрык, піяністы Э. Эфрон, Л. Юшкевіч, І. Губайдуліна, Н. Цёмкіна, Н. Дзік, скрыпачы Л. Гарэллі, Г. Клячко, Ю. Гершовіч, цымбаліст А. Астрэмцкі, арганіст А. Янчанка, струнны квартэт.

Нашаму канцэртна-лекцыянаму сезону, нягледзячы на некаторыя дасягненні ў рабоце, належыць яшчэ многа паправаў, каб значна пашырэнне сферу сваёй творчай дзейнасці, каб дапамагчы ў эстэтычным выхаванні падрастаючага пакалення. Дрэзна, што некаторыя кіраўнікі школ, навучальных устаноў, арганізацыі не заўважылі ідуць нам наустрач, вельмі пасіўна ставіцца да арганізацыі лекцыянаму канцэрту, як да аднаго са сродкаў выхавання мастацкіх густоў у моладзі. У новым сезоне будзе значна аб'ектна тэматыка канцэртаў-лекцыянаму, прызначаных для народнага ўніверсітэта культуры, музычных лекторыяў.

Рыхтуючыся да 50-годдзя Саветскай улады і 100-годдзя з дня нараджэння Ул. І. Леніна, Беларускае філармонія мае намер правесці дні мастацтва братніх рэспублік Прибалтыі, Украіны, Малдавіі і Закаўказзя. Намечана таксама правядзенне фестывалю беларускага мастацтва ў гарадах Расійскай Федэрацыі.

Калектыву філармоніі жыць сёння напружаным жыццём. Нам трэба будзе ў новым сезоне вырашыць рад сур'язных задач па дасягненні пашырэнні канцэртна-лекцыянаму ўсіх творчых калектываў і павышэнні ідэйна-мастацкага узроўню выканавельных праграм. У цесным супрацоўніцтве з органами культуры, грамадскімі арганізацыямі мы зможам палепшыць канцэртную работу ў рэспубліцы і ўнясець свой сапраўды ўклад у эстэтычнае выхаванне працоўных.

І. П. СІКОРА

БАРВЫ ШЧОДРАЙ ВОСЕНІ

Літаратура і Мастацтва
Аўтар, 21 верасня 1965 года

Іван Паўлавіч Сікора... Сярод пранімай-даследчынаў сельскай гаспадаркі рэспублікі, мабыць, не знайдзеце ім больш паваннае за гэта. Служага савадарова, пісьменнік Леанід Пляхоў з раёнскага падтрыманніцтва з ім знаёмства і дружбу. Шмат савадарова ва ўсёй краіне лічаць Івана Паўлавіча Сікору сваім настаўнікам.

Добрае, якое жыццё пражыў Іван Паўлавіч. Яму, заслужанаму аграному рэспублікі, нідзюна споўнілася восемдзесят. Але бадазасць, няўрымсліваць, жыццёраданасць гэтага чалавека не меншаюцца з гадамі. У Малых «Лясках» на Паступішчыне яго па-ранейшаму сустрачеш у садзе, што ператворана ў аграмы пуніт Беларусі навукова-даследчага інстытута плавадарства, гародніцтва і бульбы.

Той, хто блізка знаём з Іванам Паўлавічам, ведае яго не толькі як таленавітага даследчына. Свае інтарэсы ён ніколі не абмяжоўваў адной прафесійнай сферай. Вядома, яна — галоўная. Але Іван Паўлавіч глыбока цікавіцца таксама літаратурай, мастацтвам, усім, што стварае духоўную культуру. І як тут не ўспомніць вучня прафесійнальнага абмяжоўвання некаторых яго маладзёўшчых налег. Колькі ў нас сельскіх (і не толькі сельскіх) інтэлігентнаў — аграмоў, заатэнікаў, урачоў, інжынераў, — абмяжоўваў да ўсяго, што выходзіць за рамкі прафесіі, да музыкі, і да тэатра. Ці трэба казаць, як абзеданы ў гэтых людзей духоўны свет, які абрадаваў іхы сабе і блізінам.

Урэшце, гэта тэма спецыяльнай размовы. А тут нам хочацца памазаць сапраўднага сельскага інтэлігента — чалавека шчодрата сэрца, высокай культуры, чалавека душана надзвычайна тонкага. Гэтыя якасці — набываюцца не істотных гадоў ці «градыскага» жыцця. Большую частку свайго вуму Іван Паўлавіч самінарыў, Іван Паўлавіч з поўным правам можа быць таксама сьпісаць пра сабе, што «ўсім добрым у сабе ён абавязаны кім».

Нам здаецца, што пра гэтага светлага чалавека дастаткова выразна расказаваць вытрымкі з яго запісаў, якія тут друнуюцца.

Васіль МІНАУ.

1957
4 снежня. Качаючы чытаць М. М. Гусева «Лев Николаевич Толстой», 914 старонак. Вялікі Толстой усё сваё жыццё шукаў праўду. А іншы юнак у наш час маркуе, што ўжо ўсё ведаў! — не жадае вучыцца... Мароз 16 градусаў. За аком гурбы вясю. Алашкі патаўліў ў сягата. Раскрывае Прышвіна — і ўжо швітуць лугі, калышуцца трава...

1958
16 сакавіка. Словы Ф. М. Дастаўскага «Прыгажосць выратуе свет» запалі мяне ў душы з дзяцінства. Але толькі пер, на восьмым дзесятку, пачынаецца разумець, якую высокую праўду кажаць пісьменнік.

26 кастрычніка. Амаць месяц не лічыўся на службе (выйшаў на пенсію), а спачыну не ведаю. Экскурсіі, сустрачкі, лекцыі... Многа часу забіраюць адказы на пісьмы.

Прыбылі з Мінска («Кніга — пошта») зборнікі вершаў Вяземскага, Мерз-

На Мінскім матарным заводзе кантраляра Кадрыну Сьвіраўскую ўсе ведаюць. І на талкіх яе дабра работніц. Дзюжына кіруе драматычным гуртком прадырмства, часта выступае ў самадзейных спектаклях.

СПАБОРНІЧАЮЦЬ САМАДЗЕЙНЫЯ АРТЫСТЫ

Ішоў семінар работніцкай культуры Аршаншчыны. Яго ўдзельнікі паведамілі пра новае, што павялілася ў дзейнасці культуры-асветных устаноў раёна. Выступіла і загадчыца Дубнішка сельскага клуба В. Пунчанка. Яна расказала пра самадзейных артыстаў калгаса «Рассвет».

— У сваім калгасе мы арганізавалі спаборніцтва паміж калектывамі мастацкай самадзейнасці брагднічых клубоў і чырвоных куткоў, — гаварыла дзюжына. — Цяпер у нас няма той суботы і нядзелі, каб на сцене калгаснага клуба не было канцэртаў, Харавых, драматычных, музычных, ташапаўшчых гурткоў і салісты імкнучыся папоўніць свой рэпертуар цікавымі на дзённымі творами. Раз у квар-

На Мінскім матарным заводзе кантраляра Кадрыну Сьвіраўскую ўсе ведаюць. І на талкіх яе дабра работніц. Дзюжына кіруе драматычным гуртком прадырмства, часта выступае ў самадзейных спектаклях.

СПАБОРНІЧАЮЦЬ САМАДЗЕЙНЫЯ АРТЫСТЫ

тат праводзіць вынікі спаборніцтва самадзейных артыстаў. Пераможцы адзначаюцца прэміямі. Гэтая форма работы сапраўды выцягвае новых народніх талентаў.

У раёне разгарнулася спаборніцтва на лепшы калгасны і саўгасны калектыв мастацкай самадзейнасці. У гэтыя дні па два-тры выступленні ў тыдзень робяць многія агтамасцкія брагды сельскіх устаноў культуры.

Напрыклад, самадзейныя артысты Высокаўскага сельскага клуба павялілі ў канцэртах у калгасах імя Энгельса і «Чырвоная Беларусь». Па два канцэрты ў вёсках Англівава, Прыдзіброўе і на цэнтральнай сядзібне калгаса «Бальшыня» даў калектыв Андрэўскага сельскага клуба.

А. АЛІН.

КНІГАГАНДАЛЬ НА САМАЦЁКУ

Міналогодня заўсёды ў аддзеле кнігі Глыбоцкага ўнівермага. Работнікі аддзела ўлічваюць запатрабаванні пакупнікоў, імкнучыся змазаць тыя выданні, які карыстаюцца найбольшым попытам. Свабодны доступ да паліцаў дае магчымасць аматарам кнігі самім шукаць тое, што ім найбольш патрэбна.

У аддзеле створены савет садзвення распаўсюджвання літаратуры і камплектавання сельскіх, школьных і прыклубных бібліятэк. Яго ўзначальвае загадчыца раённай бібліятэкі Н. Нарановіч. У складзе грамадскага савета — спецыялісты розных галін ведаў, партыі і саветскай работніцкай, прадстаўнікі грамадскасці.

Магазін мае пастаянны стол продажу літаратуры ў раённай бібліятэцы. Чытачы, якія наведваюць аб'ект, могуць набыць сабе любімыя кнігі. Продаж кніг арганізаваны і ў раённым Доме культуры, дзе часта праводзяцца розныя нарады, сходзі, вечары.

Кніжны аддзел ўнівермага шмат увагі аддае прапагандзе і рэкламе літаратуры. На вядомыя месцы вышываюць спісы навінак, разгорнуты тэматычныя кніжныя выставы. Вось чаму магазін з месца ў месцад выконвае план продажу кніг.

Аднак вопыт работы аддзела кнігі ўнівермага не знаёмы шырокай падтрымкі ў раёне. Сельскія і сельскагандлёвыя кніжныя не займаюцца. Гэтая справа фактычна пушчана на самацёк. У раёне планы продажу кніг з месца ў месцад не выконваюцца. У жніўні, напрыклад, план рэалізацыі літаратуры магазінам райспажыбсаюза выкананы толькі на палавіну.

— У чым жа справа? — спыталі мы ў таварыстаў па кнізе Максіма Андрэўска Вініка.

— Ведаецца, у кіраўніцтва сельскай раённай бібліятэкі да кнігі.

Спраўды, у многіх сельска на распаўсюджванне кнігі глядзяцца як на другарадную справу. Сістэматычна не выконвае плану продажу кнігі Глыбоцкага сельска (старшыня т. Шыно). За восем месяцаў плану выкананы ўсяго на 30 процантаў.

Сяля Такачына раённага Савета дэпутатаў працоўных падымае вынікі спаборніцтва сельскіх Саветаў за гэтую культуру, узорны парадкі і здарова быць вёскі. Пераможцам у вышнім спаборніцтве за першае паўгоддзе прызначаны Еўлахаўскі сельсавет. Тут яшчэ ўлетку ўсе культурна-асветныя ўстановы блідадзаваны да зямі. У саўгасе «Раністругатар» пабудаваны новы клуб і распачата будаўніцтва лазні. На тэрыторыі сельсавета добраўпарадкаваны дарогі, азеленыя вуліцы.

Еўлахаўскаму сельсавету ўручаны пераходны Чырвоны сцяг райвыканкома.

ПЕРАМОЖЦУ—ПЕРАХОДНЫ ЧЫРВОНЫ СЦЯГ

У Глыбоцкім раёне жыць і працуе вялікі атрад сельскай інтэлігенцыі, многа моладзі, калгаснік, і кожнаму патрэбна кніга. Ніхто не даруе работнікам спампаўкай каперашынаго, што ў яго духоўна абрадаюць жыхароў вёскі, пабаўляючы іх магчымасці набыць у сваіх сельскагандлёвых кнігах.

М. БЕЛЬСЬКІ, адказны сакратар глыбоцкай раённай газеты «Шлях пераможці».

ТВОЙ ВОЛЬНЫ ЧАС

«Сёння мы даім слова і пашам пра тых, хто ператварыў гадзіны вольнага часу ў гадзіны захаплення...» — так пачынаецца тэматычная старонка ў адным з нумароў рагачоўскай раённай газеты «Намунак».

...Шафэр Рагачоўскага малочна-кансервавага камбіната С. Нікалаенка — вялікі аматар кнігі. Кнігамі з бібліятэкі, якую ён сабраў, карыстаюцца многія вятчары раённага цэнтра. Нікалаенка — актыўны ўдзельнік канферэнцыі, якія наладзіў Рагачоўскія бібліятэка. Цікавымі былі выступленні работніка пры абмеркаванні кніг «Трыццаць гадоў» В. Быкава, «Люді на балоте» І. Мележа, «Іду на навальніцу» Д. Грыніна...

«Рабочы завод па перапрацоўцы гародніны іду на навальніцу» Д. Грыніна... Гэтая старонка расказвае пра чырванадруччына Віктара Зайшва, які з дзіцячых год займаецца рабьою на дрэву, пра электрына Леаніда Лемяшкова, прадмет захаплення якога — жывапіс.

Розныя людзі, розныя захапленні... Але ўсіх іх аб'ядноўвае імкненне прыносіць радасць людзям, рабьою жыццё прыгажэйшым.

Д. ІСАКАУ.

У тэатра оперы і балета Мінска, Масквы, Ленінграда, Новазібірска, Казані, Кішынёва, Львова і іншых гарадоў нашай краіны працуюць буйныя навучнікі Мінскага харэаграфічнага вучылішча. Сёлета ў вучылішчы запісаны ў першы клас дзюжына хлопчыкаў і дзюжынаў. Гэты дзюжына зроблены на званіках і лятых класе харэаграфічнага вучылішча, дзе класічным танцам вядзе заслужаны артыст БССР Я. Трышкіца.

1960

15 лютага. Сёння радыёны дзень Атрымаў добрыя пісьмы: ад акадэміка Акадэміі сельскагаспадарчых навукаў М. А. Лісавенкі, маеквіна В. П. Палажына і яго дачкі Марыяны і іншыя. Міхал Апанасавіч бадазасць і энергічны, хваля гадзі напружанай працы адбілі на яго здароўе. Перапісваюцца з ім гадоў дваццаць. Асабіста не сустракаліся, а пасябравалі моцна.

Зайздросціць маеквінам: палаці, тэатры, бібліятэкі. Але і ў вясні ёсць свае радасці, прыгажосць.

Марыяна піша: «Дзіцячае пацучцё захаплення ахапіла мяне, як працягваюць быць назву любімай кнігі! Гэта святое пацучцё не пакідае і мяне ўсё жыццё. Добрая кніга прыносіць шчасце».

20 лютага. Ндаўна, пасля хваробы, павяў склаўся каталог малых кніг. Жахліва: работні — на тыдзень! Кніг жа тысяч!

Гэта чанвэртая бібліятэка. Тры загінулі ў розны час.

Першая — даўно, як жыў на Далёкім Усходзе, у Хабараўску і на Амуре, за трыццаць кіламетраў ад горада. Жыў там сем гадоў, працаваў настаўнікам. Наймужоў добра бібліятэку. 4 мая 1912 года паехаў на летнія настаўніцкія курсы ў Пенсільванію. Па дарозе даведваецца, што хтосьці загадаў курсы закрыць, і я павярнуў у Алашкі, да бацькоў. Думаў, на кароткі час, аказалася — назавешам. Заказаўся, ажаніўся. Ніхто не прыслаў з Хабараўска ніводнай кнігі.

Потым настаўнічаў у родных мясцінах і старэйшым вучыцелю бібліятэку. Настаў 1917 год. Народ пачынаўся да кнігі. Бібліятэка ў нашай мясцовасці не было. Прапанаваў азнаваўскаму свае паслугі. Усе прыходзілі і бралі. А вярталі не ўсе. Іншы прыносілі толькі вядомаму да дзесятка вышэйшых старонак. «Навошта старонкі вырываць?». «Нічога, —

1960

кажа, — кніга гоўстая. Табе таксама хопіць».

А самая вялікая бібліятэка загінула ў мяне вясною 1943 года, калі пабыла ў нас фашыскай карнікі. Было ў ёй шмат выдатных айчынных і замежных выданняў.

1960
6 лістапада. Лета праляцела хутка, у клопатах. Пенсіонер, але супакоў нечым. Амаць штодня прыязджаюць экскурсіянты. З раніцы да вечара так нагаворваюць, што языком потым ледзь вярочацца. Атакуюць карэспандэнты. Кожнаму трэба паказаць, растлумачыць, расказаць. У жніўні пяць чалавек з Мінска студыі тэлебачання тры дні здымалі сад для тэлеэкрана. Яго паказалі ўжо мінчанам. Кажуць, добра атрымалася.

Па-ранейшаму атрымліваю шмат пісьмаў. За тры месяцы (жнівень, верасень, кастрычнік) прышло 522 пісьмы! На трыста не паспеў даць адказа. Азны просьба парадзі, другія — насення, трэція — сенцыцаў.

Бібліятэка мая папавінаецца. Чытаю «Далёкае блізкае» І. Я. Рэпіна. Учора поштай прышлі «Крестовнік» Генрыха Сянкевіча. Яго раманы захапаліся. Чытаў яшчэ да рэвалюцыі. Два гады таму навад у Польшчы выйшла 50-томнае выданне Сянкевіча. Летам працягваю «Русскі лес» Леаніда Пляхова. Дзюжына атрымаў кнігу «Антон Чехов» (974 старонкі). Літаратурная спадчына, том 68, выданне Акадэміі навукаў СССР.

1961
5 верасня. Пісьмо! Як прымяна старо-му атрымаў пісьмо! Дарага Марыяна! Вы так хораша апісалі Чорнае мора, што мне здалася, бышам я сам пабыў у падарожжы! З такім захапленнем чытаеш хіба толькі дабаўсходняга падар

Будзек знаёмы Яўгенія Янішчыц

Вершы Яўгенія Янішчыц мне спадабаліся адразу. Ды калі і не маглі не спадабацца — столькі ў іх было пэўнасці і светла, захвалення жыццём і сваёй маладосцю. Я чытаў іх адзіна за другім — і радаваўся той свежасці і неспрэчнасці, з якой гаварыла са мной пачынаючая паэтка...

Захацелася даведацца, хто ж гэты дзіўныя з Піншчыны, ці не выпадковыя рамтае ўе ўданы? І вось перада мной ле ліст і дэсят новых вершаў.

Жані Янішчыц семнаццаць год жыўе яна ў вёсцы Рудаўка Пінскага раёна, ходзіць за яцы кіламетраў у Парэцкую сярэднюю школу, у 11-ы клас.

І — вершы, паэтычныя, па-дзявочы шчырыя і неспрэчныя... Не, удачы былі не выпадковыя. Жані Янішчыц, безумоўна, мае паэтычны здольнасці, родная яна зямля беларускай нікуля ў яе душы «іскры боскуны». Толькі траба не загубіць гэтую «іскры», не патушыць яе на нялігняй дарозе ў літаратуру. Траба — як гэта ні банальна гучыць — шмат працаваць. Каб паэзія была той літаратурнай, якая даволі часта гаспадарыць нават у добрых вершах. Каб набыць большай глыбіні розуму і шырэйні жыццёвых назіранняў. Каб прамерна не захаліцца сваёй маладосцю — яна ўршыце рэшт, як гэта ні сумна, пройдзе. Каб жонку радох рабіць і звыкнуць, і ваюць... Адным словам, у Жані Янішчыц наперадзе шмат — і, апрамя ўсяго іншага, шмат працы. Дык хай гэты праца прыносіць радасны і шчодры плён! Хай дужэе ў маладой песні крылы, бо — хочацца верыцца — палёт у яе будзе высокім!..

Генадзь БУРАЧКІН.

На парадку дня: ПРАБЛЕМЫ ДЗІЦЯЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ

ДЫСКУСІІ ПАПЕРАДЖАЛЬНЫЯ ЗНАКІ НА ДАРОЗЕ

У МІНУЛЫМ годзе давялося мне плысці па Дняпры на рудавозе — ёсць такія грузавыя пельмаходы на нашых рэках. І вось нека надвечоркам, калі мы пад'язжалі да старажытнага Канева, капітан сказаў: — Ну, тут спынімся, пастанім крыху. Хачу паказаць хлопцам-практыкантам, дзе пахавааны Аркадзій Гайдара. Хлопцы ўжо завыхаліся: да берату мы не маглі прычаліць, і яны рывалі шлюпку, каб спусціць яе на высокім беразе Дняпра. Ды шмат гаворылі пра Гайдара, пра яго характары, пра яго характары, пра яго характары...

Чытаю аповесць. Першае здарэнне ў паходзе ў хлапцую гэрард палатка. Хто спаліў? «Гультаватыя» Міхась. Хто ж яшчэ?...

Здарэнне № 2. Сябры пашкавалі ў лесе прыгожую елку, не кранулі, а Міхась не пацесіў. Іначай і не маглі быць — ён жа адмоўны герой!

Здарэнне № 3. Абявалі прыкладнікі ў маладым калгасным садзе дзурны на зіму яловымі лаптакі. Усе да працы аднеслі сумленна, а Міхась лайдаў... І так бяскоша.

Мікола і Алесь, якія (так у кнізе і сказаў) узлезлі перавышчы Міхась, амаль гэтыя ж распуснікі. Вось толькі Галя, іх аднакласніца, сапраўды добраахвотная вучаніца, «прыліпшая». У яе вусны аўтар і ўкладвае словы, якія, вядзь, вызначаюць гадоўню імя творца: «Вучыць урокі трэба кожнаму дзеве, а не спадзявацца на выпадкі». Дык ці варта было дзеці гэтай іспыту шугуна расцягваць занадта надуманы сюжэт аповесці, губляючы паўчыц мастацкай меры і жыццёвай праўды? Прачытаўшы аповесць, якая ўсе пабудавана на лёгкадумных дыялогах, наўрад ці адкрые юны чытач для сябе шмат новага, карыснага, і ўжо, безумоўна, не знойдзе ён тут свайго стаючага героя...

Гольма, паучальныя сентацыі мы можам сустраць у многіх кнігах беларускіх дзіцячых пісьменнікаў. Яны шодкаць, як зніжваю мастацкую вартасць твораў! Некалі я пісаў ужо пра зборнік аповяданняў Міхаея Скрыпі «Давай ў рэшаче». Можна б і не варта было другі раз упамінаць пра гэты зборнік, але ж вельмі ён характэрны. Там што ні канцоўка ў аповяданні — то паучальная фраза, ды яшчэ нахшталат такой: «От, бацьчы, як дрэнна не слухаць урок. Цяпер для нас кампас — усё роўна, што гузік ад штаноў». Нобіта сам чытач кніжкі не здолеў разабрацца, у чым справа! Яшчэ ж Баліскі лічыў патрыётам перацерагчы дзедчы ад няўдаўна паэта Барыса Федарава, які зноўжываў падоўжаны сентацыі і першы якое аб дзедачым і няўдаўна: «Ніколі-ніколі-ніколі», «Старыны Ніколяны». Ші не пара адмыкнуць ад метаду «лабай» атакі на юнага чытача?

Дайце дзецям матчымаць самастойна ашытваць з'ямы і пахзі, самі рабіць неабходныя вывады.

Хочацца звярнуць увагу і яшчэ на яму загану, як мне здаецца, многіх творцаў дзіцячай літаратуры.

Як часта ўсе жыццёвыя прыкрасці, аб якіх расказвае пісьменнік, к наву аповесці ці аповяданням бясцельна знікаюць. Чытачу падаецца сонечная канцоўка: на шляху героя няма ўжо ніякіх перашкод, усё светла і спраўдана. Такія «сонечныя» канцоўкі пазбаўляюць твор перакананасці, бо жыццё куды больш складанае.

Вось юны зборнік аповяданняў маладога пісьменніка Міхаіла Герчыка «З'яноне прыячненне». Адкрытае ён аповяданнем «Паднежнікі». Герой — школьнік Сіцека і Косія — збіраюць кветкі і прадаюць іх на вуліцы. Усе грошы ад прадажу ідуць у кішню Сіцекі, таму што Косія ягоны дэжнік. Здарылася ж гэтак: Косія згубіў школьны фоталапак, Сіцека — «выручыць», аддаў узятыя грошы. Вось за гэта і эксплуатаце іе сябра ў поўным сене слова. Косія лічыць неспрытным прадаваць кветкі дарога, саромеешна, перажывае. І ратанам усё вырашае вельмі настаўнік той дае яму патрыётычны грошы, каб заплаціць доўг. Вось і ўсё. Больш не існуе ніякіх цяжкасцей аповядання не робіць на 12—14-гадовых падлеткаў таго ўражання, якое робіць «Лёс барабанчыка», «Школа», «РВС», «Хай свеціць» — кнігі вострасюжэтныя, якія прымушаюць чытача ліхаманкава гартыць старонкі: «А што дэлей? Пазней, а гэдзі, сьвінчыныя малыя чытачы яшчэ не раз вернуцца да «Блакітнага кубка», аднаго з «Малыханкаў» Экізюпер, таму што абавязвае гэтыя кніжкі — для дарослых, а не для дзяцей.

Напісаў гэтыя радкі і ўспомніў Я. Брыля, яго «жэноне сонечныя прыкрасці»: «Назойлівы крык: дзе сюжэт? Няма сюжэта!»

Гэта падобна на тое, каб глядзчыца на прыгожую дзяўчыну — перш і больш за ўсё думаец пра яе шкідлет.

Сказана так, што пасля гэтых міянка пісаць пра сюжэт. Але супроцьнае адно — Брыль скэзэў гэта аб «прыгожай дзяўчыне». А што рабіць, калі дзяўчына непрыгожая? Калі яна куляе? Міжволі падамаеш аб шкідлетце, бо гэта ж адтуль пакалі ўсе беды «дзяўчыны».

Паглядзіце на дзяцей: самая большая пакута для іх — нерухома прасядзець сорак пяць мінут уроку. Вольныя настайнікі заўсёды памятаюць пра гэта і знаходзяць непрыкметныя старонкі на воку паўзы, каб дзець выцясніць энергію вучняў, даюць невялічкія «эразады». Усе дзіцячыя гульні напоўнены беганнем, бясспрытным актывным дзеяннем. Напружанае дзеянне патрэбнае яны і ад герояў сваіх кніг.

Імкліва, энергічна пачынаюцца аповесці Ул. Надзведскага «Хлопцы з другога корпусу». Далей сваёй выцягаюць з дома і сярту Віцю Ляўкоўска. Самае круйданае — выцягаюць з-за непаразумення: Віцю нічога не гаварыў начальніку міліцыі Гразоўскаму пра свайго апакуна Ігнася Апаніча. Хлопчык вырашае пакінуць Кіршаўчына. Стаішы ў хлапцую каля наўра-разбуранага будынка вакала, ён назірае, як міліцыя забірае за даху вагонаў бясспрытлівага. Вось і павезлі ўжо, Віця хацеў выскачыць, каб непрыкметна ўзабрацца на цягнік, але ратанм адчуў на сабе чужы, варожы погляд. На парозе хлапцую стаў былі паліцэйскі Хведар Гукі. Віця і Гукіч пазноўна адзіна — паліцэйскі кілавец на хлопчыка і жалезнікі пальцамі сціскае яму горла.

Віця апынуўся ў дзіцячым доме разам з тым бясспрытлівым, які міліцыя забрала з цягніка. Дзіцячому дому перадаюць стары будынак былой гасцініцы. Трэба яго рамантаваць. Хлопцы прыстаюць да працы.

Аўтар падрабязна расказвае, як дзеці вучыліся тынкаваць сцены, бяліць, фарбаваць, як

апаваданне не робіць на 12—14-гадовых падлеткаў таго ўражання, якое робіць «Лёс барабанчыка», «Школа», «РВС», «Хай свеціць» — кнігі вострасюжэтныя, якія прымушаюць чытача ліхаманкава гартыць старонкі: «А што дэлей? Пазней, а гэдзі, сьвінчыныя малыя чытачы яшчэ не раз вернуцца да «Блакітнага кубка», аднаго з «Малыханкаў» Экізюпер, таму што абавязвае гэтыя кніжкі — для дарослых, а не для дзяцей.

Напісаў гэтыя радкі і ўспомніў Я. Брыля, яго «жэноне сонечныя прыкрасці»: «Назойлівы крык: дзе сюжэт? Няма сюжэта!»

Гэта падобна на тое, каб глядзчыца на прыгожую дзяўчыну — перш і больш за ўсё думаец пра яе шкідлет.

Сказана так, што пасля гэтых міянка пісаць пра сюжэт. Але супроцьнае адно — Брыль скэзэў гэта аб «прыгожай дзяўчыне». А што рабіць, калі дзяўчына непрыгожая? Калі яна куляе? Міжволі падамаеш аб шкідлетце, бо гэта ж адтуль пакалі ўсе беды «дзяўчыны».

Паглядзіце на дзяцей: самая большая пакута для іх — нерухома прасядзець сорак пяць мінут уроку. Вольныя настайнікі заўсёды памятаюць пра гэта і знаходзяць непрыкметныя старонкі на воку паўзы, каб дзець выцясніць энергію вучняў, даюць невялічкія «эразады». Усе дзіцячыя гульні напоўнены беганнем, бясспрытным актывным дзеяннем. Напружанае дзеянне патрэбнае яны і ад герояў сваіх кніг.

Імкліва, энергічна пачынаюцца аповесці Ул. Надзведскага «Хлопцы з другога корпусу». Далей сваёй выцягаюць з дома і сярту Віцю Ляўкоўска. Самае круйданае — выцягаюць з-за непаразумення: Віцю нічога не гаварыў начальніку міліцыі Гразоўскаму пра свайго апакуна Ігнася Апаніча. Хлопчык вырашае пакінуць Кіршаўчына. Стаішы ў хлапцую каля наўра-разбуранага будынка вакала, ён назірае, як міліцыя забірае за даху вагонаў бясспрытлівага. Вось і павезлі ўжо, Віця хацеў выскачыць, каб непрыкметна ўзабрацца на цягнік, але ратанм адчуў на сабе чужы, варожы погляд. На парозе хлапцую стаў былі паліцэйскі Хведар Гукі. Віця і Гукіч пазноўна адзіна — паліцэйскі кілавец на хлопчыка і жалезнікі пальцамі сціскае яму горла.

Віця апынуўся ў дзіцячым доме разам з тым бясспрытлівым, які міліцыя забрала з цягніка. Дзіцячому дому перадаюць стары будынак былой гасцініцы. Трэба яго рамантаваць. Хлопцы прыстаюць да працы.

Аўтар падрабязна расказвае, як дзеці вучыліся тынкаваць сцены, бяліць, фарбаваць, як

РАДЗІМЕ

Я прыгадваю вясні дымныя — Ні дэвершына і ні калас... Ты мяне, быццам маці, Радзіма, За руку ў далечыні павяла.

Мы ішлі ўражамі, грэбамі, Па калені ўгрузаны ў снег, Да хашці дэталювачых грэліся, Недалася толькі ў сне.

І ў дарогу збіраліся раніцай, Кліны ў торбы і гней, І боль На дарогах палі параненых, З-пад вады даставалі соль.

Мы над горам схіляліся кожным, Ратавалі ўсіх, як маглі, І ўставала эпоха трызнавая З-пад заўчыхных маўклівых магілі...

І прыйшлі ў далечыні ў маі, Лёс асвечаны мой стаў... Праз гадзі я цябе абдымаю, Будзь мне мамай, Радзіма мая.

□ □ □

А неба такое зорнае! Навокал — така цішлі. Старонка мая азёрная, Хачу ў тваю сіль іці.

Прасторы і сарцы — насцеч. Іду, нібыта вясна. Людзі, бярыце шчасце! Для вас я яго нясла...

Нашы маці на дымных ростанях, Як грубелі надзеі крылатыя Пад адзінай кашуляй

Мне не выпала зведцаў ростаняў, Мне не выпала зведцаў войнаў...

Хай жа веча звонкія сосны Над Радзімай зямляй спакойна...

□ □ □

Нас, смешна, мокрых прабіраюць дрыжыкі, І мы яшчэ на беразе дрыжым, Каб сонца косы прасушыла рымыя...

Давай да сініх плёсаў пабяжым, І нешта лодка вырвецца з-пад берага, І паймчыць за трыдзець зямель, І ў нейкім царстве волны вецер беражна

□ □ □

А жыццёвыя косы мне нашчадныя выпалі, Пад колер залістай збжыні, На золку росы жыццёвыя выпалі, Застылі на калоссах аржаных, Застылі, Не, звянец на ўсю ваколіцу, Вятрыскі іх зрываюць і нясуць, Ах, падхапіце вы мяне, свавольніцу, І распляціце рыжыю касу.

Хачу я ў царства нейкае чароўнае, Маленькаю жар-пташкай заліцець, Дзе лебедзі ўзімаюцца чародзі, Каб хмаркамі ў небе беляцца, Каб над усёй зямлёй да росных золкаў, На белых крылах разясыці свято, Каб паглядзець, як харашоць Золушкі, Адрывішыся пакрыўджаных саваю...

Багу, імчу пад жыццёвымі ліпамі, За мной — з усмешкай сонца наўздагон... А жыццёвыя косы мне няшчадныя выпалі, Каб светлай быць да скону шэрых дзён...

НА РАЦЭ

Нас, смешна, мокрых прабіраюць дрыжыкі, І мы яшчэ на беразе дрыжым, Каб сонца косы прасушыла рымыя...

Давай да сініх плёсаў пабяжым, І нешта лодка вырвецца з-пад берага, І паймчыць за трыдзець зямель, І ў нейкім царстве волны вецер беражна

□ □ □

А жыццёвыя косы мне нашчадныя выпалі, Пад колер залістай збжыні, На золку росы жыццёвыя выпалі, Застылі на калоссах аржаных, Застылі, Не, звянец на ўсю ваколіцу, Вятрыскі іх зрываюць і нясуць, Ах, падхапіце вы мяне, свавольніцу, І распляціце рыжыю касу.

ЗОЛУШКА

Будзе вясень з ранкамі золкім, Будзе ціхі асенні дождж. Да цябе я кэзачка Золушкая Пад акно прыйду басанож.

І пакуць цішыня над вёскаю, Покулі ціха блукаюць сны, Я тебе раскажу, як вясенню Можна хутка прыждзець вясні.

Не пужайся, што ночы золкія, Што замёрзнуць ногі мае, Вугалькі запалю я вясёлкамі — Кветкі ўспынуць назло зіме.

Таямнічо чароўніца, Я прайду да тваіх ачкоў, Ты назатру прачнешся рыцарам, Будэш думаць пра дзіўны сон...

ПАДЗЕЛ «ПРОСТЫ»: ЦІКАВА—НЕЦІКАВА

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

проблема дарослага чалавека, настаўніка і сябра дзяцей, застаецца ў нашай дзіцячай літаратуры надзвычай вострай. І магчыма, толькі настойлівае імкненне вырашыць гэтую праблему пазавіць нашы кнігі ад інфарматычна, наблізіць іх да жыцця і да сэрца чытачоў.

4. Не магу сабе ўявіць па-сапраўднаму цікавую дзіцячую кнігу без вострага сюжэта. Што ні ўспамінаў: народныя казкі, кніжкі для дзяцей Які-мова, Маўра, Лынькова, — ва ўсіх дынамічны, займальны сюжэт. Выключнае складанне хіба толькі кнігі-біяграфіі выдатных людзей, але ў гэтых кнігах героі настолькі цікавыя, а іх жыццё, лёс такі незвычайны, што ўсё гэта само па сабе — займальны сюжэт.

Сярод аповесці, на мой погляд, характэрная аповесць С. Александровіча «Ад роднае зямлі, прысвечаная дзіцячым і юным чытачам Якуба Коласа. Аўтар не імкнецца да нейкай знешняй займальнасці. Ён негяроіка, эпізод за эпізодам, малое карціну дзяйсства Костуса Міцкевіча, паказвае, як пад уплывам маці, дзядзькі Антоса, Нікодыма Кухарчыка, чароўнай беларускай прыроды Наднамянона фарміравалася будучы вялікі паэт. Кніга чытаецца з неспакойнай цікавасцю. Але яна — кніга пра Якуба Коласа. Ну, а кнігі аб жывіце, аб справах і марэх сённяшніх хлопчыкаў і дзяўчынак, іх бацькоў, іх настаўнікаў? Ці магчымы яны абсалютна без займальнага сюжэта і адначасова не быць сумнымі, рыжымі, расцягнутымі?

Часам спасылваюцца на «Блакітны кубак» А. Гайдара: маўляў, які там сюжэт? «Блакітны кубак» — адзін з самых «недзіцячых» твораў пісьменніка. Пагаварыце з дзецьмі, з бібліятэкарамі і вы пераканаетесь, што гэтае цудоўнае

МОЙ ВЕРШ

Я рыфмую копы з акамі, Я рыфмую з сасоннікам сонейка. А ці ведаю я, як заковалі Маладосць пад сівым сасоннікам? А ці ведаю я, як плакалі

ФІЛЬМЫ АБ МАСТАЦТВЕ

«СВЯТА НА ТАРАСАВАЯ ЗЯМЛІ»

Пяць не памер, пазі жыме ў сэрцы народа... На сватчанівае 150-годдзя з дня нараджэння вялікага набава Тараса Шаўчэнка ў спадую сталецкі Украіны прабылі паслявыя саветы «Сямі народаў сямі зямляў», вольнай новай, пісьменнікі Масквы, Ленінграда, усіх братніх рэспублік, а таямама зарубажчаныя госці.

Народ славіць паэта. Яго светлае імя называюць заводы і калгасы, інстытуты і школы. Гімбыкі і

вечны след набава на саветскай зямлі. Вытворчасць Украіна-скай студыі хранілі на-ладоумствалых фільмаў Аўтар тэксту — В. Кучэра, рэжысёр — Р. Фішчанка.

«МУЗЕЙ РУМІНСКАГА СЯЛА»

На Украіне Бухарэста вась ужо 25 гадоў існуе музей... пад адкрытым небам.

На плошчы ў дзесяць гектараў сабраны дамы з усіх абласцей Украіны і ўзброеныя ўсе формы рызбёфу зямной паверх-

ні, якія п'яўлявалі на асаблівых будынкаў кожнага сяла. Архытэктурная помнікі, сабра-ныя ў гэтым музеі-ста-дыі, адлюстраваны са-мы-яльня ўклад жыцця ру-мынскага селяніна на працягу трох апошніх стагоддзяў.

Вытворчасць Студыі да-кументальных фільмаў імя А. Александрова Сакія (Румынія) Аўтар сценарыя і рэжысёр — Ніна Бехер.

«ЮЗЭФ ХЕЛМОНЬСЬКІ»

Фільм зняўчыц гледа-чоў з творчасцю выста-нага польскага жывапі-

ФІЛЬМЫ АБ МАСТАЦТВЕ

«СВЯТА НА ТАРАСАВАЯ ЗЯМЛІ»

Пяць не памер, пазі жыме ў сэрцы народа... На сватчанівае 150-годдзя з дня нараджэння вялікага набава Тараса Шаўчэнка ў спадую сталецкі Украіны прабылі паслявыя саветы «Сямі народаў сямі зямляў», вольнай новай, пісьменнікі Масквы, Ленінграда, усіх братніх рэспублік, а таямама зарубажчаныя госці.

Народ славіць паэта. Яго светлае імя называюць заводы і калгасы, інстытуты і школы. Гімбыкі і

вечны след набава на саветскай зямлі. Вытворчасць Украіна-скай студыі хранілі на-ладоумствалых фільмаў Аўтар тэксту — В. Кучэра, рэжысёр — Р. Фішчанка.

«МУЗЕЙ РУМІНСКАГО СЯЛА»

На Украіне Бухарэста вась ужо 25 гадоў існуе музей... пад адкрытым небам.

На плошчы ў дзесяць гектараў сабраны дамы з усіх абласцей Украіны і ўзброеныя ўсе формы рызбёфу зямной паверх-

ні, якія п'яўлявалі на асаблівых будынкаў кожнага сяла. Архытэктурная помнікі, сабра-ныя ў гэтым музеі-ста-дыі, адлюстраваны са-мы-яльня ўклад жыцця ру-мынскага селяніна на працягу трох апошніх стагоддзяў.

Вытворчасць Студыі да-кументальных фільмаў імя А. Александрова Сакія (Румынія) Аўтар сценарыя і рэжысёр — Ніна Бехер.

«ЮЗЭФ ХЕЛМОНЬСЬКІ»

Фільм зняўчыц гледа-чоў з творчасцю выста-нага польскага жывапі-

ПАДЗЕЛ «ПРОСТЫ»: ЦІКАВА—НЕЦІКАВА

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

проблема дарослага чалавека, настаўніка і сябра дзяцей, застаецца ў нашай дзіцячай літаратуры надзвычай вострай. І магчыма, толькі настойлівае імкненне вырашыць гэтую праблему пазавіць нашы кнігі ад інфарматычна, наблізіць іх да жыцця і да сэрца чытачоў.

4. Не магу сабе ўявіць па-сапраўднаму цікавую дзіцячую кнігу без вострага сюжэта. Што ні ўспамінаў: народныя казкі, кніжкі для дзяцей Які-мова, Маўра, Лынькова, — ва ўсіх дынамічны, займальны сюжэт. Выключнае складанне хіба толькі кнігі-біяграфіі выдатных людзей, але ў гэтых кнігах героі настолькі цікавыя, а іх жыццё, лёс такі незвычайны, што ўсё гэта само па сабе — займальны сюжэт.

Сярод аповесці, на мой погляд, характэрная аповесць С. Александровіча «Ад роднае зямлі, прысвечаная дзіцячым і юным чытачам Якуба Коласа. Аўтар не імкнецца да нейкай знешняй займальнасці. Ён негяроіка, эпізод за эпізодам, малое карціну дзяйсства Костуса Міцкевіча, паказвае, як пад уплывам маці, дзядзькі Антоса, Нікодыма Кухарчыка, чароўнай беларускай прыроды Наднамянона фарміравалася будучы вялікі паэт. Кніга чытаецца з неспакойнай цікавасцю. Але яна — кніга пра Якуба Коласа. Ну, а кнігі аб жывіце, аб справах і марэх сённяшніх хлопчыкаў і дзяўчынак, іх бацькоў, іх настаўнікаў? Ці магчымы яны абсалютна без займальнага сюжэта і адначасова не быць сумнымі, рыжымі, расцягнутымі?

Часам спасылваюцца на «Блакітны кубак» А. Гайдара: маўляў, які там сюжэт? «Блакітны кубак» — адзін з самых «недзіцячых» твораў пісьменніка. Пагаварыце з дзецьмі, з бібліятэкарамі і вы пераканаетесь, што гэтае цудоўнае

ФІЛЬМЫ АБ МАСТАЦТВЕ

было з гэтай Ваверачкай: абула вадзіць з чужой нагі і губілае ў снезе то працы, то левы. Ды яшчэ вецер пахла-піса — алоны, калочы. Снежука за-мало. Давалоса браць Вульку на рукі і несі вярты са лэ. Надаўна гэтая Вулька (інер пэнязёрка Ульяна Назарэўна Арол) пісьмо праслала, Піша, што выпалак, як вадзіць губляла, да гэтага часу памятае...

1962

4 ліпеня. Хадзіў у грыбную разведку, хаца грабыць яшчэ няма. Па кветках ба-чыш, як ідзе час. Даўно адзіні нары-сы і шольяны. Наступіла пара дзівос-ных піоняў (дванаціць гатункаў!). Расцілі чарунымі лілі — Даўроўка і Бяля. Далікатныя разнакаля валадар. У кветках — маі юнацтва. Па некалькі разоў на дні абходжу кветкі. Кажуць, у горадзе можна прабыць за кошт квет-ка. А тут шукаеш, каму б падарыць букет...

Летам чытаю тое, што ляжыць: «Шер-лок Холмс» Коана Дойла, «Лунныя ка-мень» Улькі Коліза. Зімой буду грывці «Філасофскія» творы. Толькі што атры-маў з Мінска поўны збор вершаў С. З. Насана (выданне 1962 года). З імі знаёмі даўно, але кожны раз па-но-ваму ачуваеш задуму аўтара і адценні яго душы.

20 снежня. Хварю. У мокры дзень працаваў у садзе, спяваў. Сеў пад яблы-най адпачыць — працую. У маладой пра-студэ лётка сыходзіла з рук, ця-пер — іншая справа.

Ужо тры дні крестыян, торжества, на дровах абнаўляец пурт. Стаць невялікія маразы. Навокал бела і свет-ла. На сэрцы лёгкі і вясела. У дні хва-робы працываў раман Л. М. Ляонава «Вор», першы і другі том падліснога выдання Вольгі Форш, два тамы твораў збытыя пісьменніка В. Т. Нарэжана, успаміны сучаснікаў аб У. Г. Караленку і «Судбеныя речы» (вядомых рускіх юрстаў, 872 старонкі).

22 снежня. Стварыў для сябе і для наведвальніка мікрагалаву — з ма-ліўчых паштовак. Іх накапілася тры альбомы; лепшыя творы аўчынчых і зарубежных мастакоў. Глядзіш, і сэрца поўніцца гонарам, Атрымаў аднатомнік

вершаў і паэм паэта мінулых год К. М. Фананава. Чакаю такі ж аднатомнік К. К. Слудзкоўска. Прышоў першы том шасцітомнага выдання «Краткая лите-ратурная энцыклапедыя».

Думаецца пра многае. Хочацца многа чытаць. Прага ўсё ведаць, усё ўмець...

1963

30 кастрычніка. Учора было маё свя-та: масквы Палаяні і яго дачка Марыя-на праслалі набор цудоўных плацінак. Рускія народныя песні, класічныя пу-шы, творы пісьменнікаў і галасы пту-шак. Яны і не злагадваліся, якім ба-ганцем мяне ўзнагародзілі! Ажыла на-ша радзіла, і дом напоўніўся музыкай. Суседзі ідуць патаком.

Якое шчасце — разумець музыку! Шкада, што з дзясцінаста гэтаму не на-вучылі. На было пацёра ў бацькоў: ча-тыры сыны і дачка. Я быў самы ма-лоды і адзіны пісьменны. У настаўні-цкай школе (семінарыі) нас вучылі спя-ваць. Хорам кіраваў безгалосы, заўсёды п'янаваты дзяк.

1964

11 ліпеня. Часта бываю ў лесе, слу-хаю дыханне прыроды. У зімовую сіжо-у ў душыня часе ўспомніў пра лес — і раптам адчуваю яго пах — бадзёры, га-ючы...

Заўважваю: здароўе ўсё больш ад надвор'я залежыць. Дні пасвятлелі, выглянула сонейка — на душы ляска-стала. Дзіўна: нічога не бачыць, а сіл меншае. Работы па-ранейшаму непачаты край. Днём адказваю на пісьмы, уначы чытаю.

14 лютага. На сталае цвіце лімон — час павярнуць на вясну. «Сельскі ка-лендарь» на 1964 год надрукаваў мой артыкул «Крылатыя заштитнікі уро-жай». Атрымаў шмат пісем ад моладзі. Пішуць аматары прыроды, сябры пту-шак, раслі.

15 красавіка. Жыццяз прырода — лепшы доктар. Лечыць, выхоўвае, ро-біць лепшым. Вясна! Вяртаюцца з вы-рвоў птушкі. Шырока разліліся рэ-чкі. Лугі пакрыліся вадой. Палі чор-ныя. У глыбокіх ярах бяле снег. На градках паказаліся жоўта-зялёныя языч-кі шматгадовых кветак. У аршыніку

цвітуць пралескі. Гадоў дваццаць на-зад прынес з лесу і пасадзіў кветку, а цяпер іх — цэлая плантацыя. Кожную вясну радуюць пралескі сваімі раннімі кветкамі і ледзь прыкметным вола-рам... Увесь дзень прабыў у садзе. Сама прырода кліча да працы.

Уначы за акном чулася курлікае жужраву.

1 чэрвеня. Нарэчыце паехала брыга-да з кінастудыі (пяць чалавек). Закончылі вясняныя здымкі для фільма «Сказ пра сававода» (сцэнарый М. Калачынскага). Калі верыць, два кіламетры плёнікі «па-псавалі». Пракляў гадоўнага аператара і яго памочніка. На старэйш год ро-біць з мяне артыста! Хай даруець ста-рому. Сам ведаю: без гэтага нешта.

6 чэрвеня. Няма большай ухехі, як сустрыць добрага чалавека. Пісьмо ся-бра З чым паўраўнаць яго? Са срабры-стымі струменямі крыніцы? З маладой лі-стотай бярэзкі? Рад, што вы, Марыя-лоды і адзіны пісьменны. У настаўні-цкай школе (семінарыі) нас вучылі спя-ваць. Хорам кіраваў безгалосы, заўсёды п'янаваты дзяк.

27 лютага. Гаварылі пра артыстаў. Прыгадаў прыезд сталічнага тэатра на Даўкі Усход (1907 або 1908 год). Як ірала В. Ф. Камісаржукіна! Выступіла ў «Грозе» і «Беспрыданніне», у п'есах скандынаўскіх аўтараў. Месці свабод-ных іволанага. Білеты былі пралазеныя за шмат дэні наперад. Тэатр дрыжэў ад воплескаў... У Хабараўску мне давялося слухаць і Собінава. Сустрачы запаміна-ліся на ўсё жыццё...

30 сакавіка. Міністрства прапануе ехаць у санаторыі. Вельмі прыемна. А я падумеш, што гэта будзе ў разгар вясняных работ у садзе, — трызнава на сэрцы. Хочацца зрабіць больш і больш. Для мяне шчасце — праца, ін-шага не ведаю.

Пятніцаў год працуе бібліятэкарам у Мінскім прафесійна-тэхнічным вучылішчы швейнай Ніна Іванавна Барсу. Вельмі любіць яе навушчы, яна заўсёды падымае, якую кнігу ўзяць чытаць, распл

